

Eduskunta
Oikeusasiamiehen kanslia

00102 Eduskunta
00102 HELSINKI

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian asiakirja 28.12.2010 Dnro 4489/2/10

PÄÄESIKUNNAN LAUSUNTO KOSKIEN PUOLUSTUSVOIMIEN KIRKOLLISTA TYÖTÄ KOSKEVAN OHJEISTUKSEN JA KÄYTÄNNÖN NYKYTILAA

1. JOHDANTO

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on toimittanut Pääesikunnalle 28.12.2010 päivätyn asiakirjan Dnro 4489/2/10, jossa hän on pyytänyt Pääesikuntaa antamaan tarkemman selvityksen Puolustusvoimien kirkollista työtä koskevan ohjeistuksen ja käytännön nykytilasta, erityisesti siitä, että perustuslaissa taattua negatiivista uskonnonvapautta ei ole selvitysten perusteella tuotu riittävän selkeästi esiin.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on katsonut aiheelliseksi pyytää tarkemman selvityksen lausuntopyynnössä luetelluista päätöksen (dnro 2878/4/08, 566/4/09 ja 3155/4/09) kohdassa 3.6. esitetyistä seikoista. Yleisessä palvelusohjesäännössä jumalanpalveluksiin ja hartaustilaisuuksiin osallistumista käsitellään kohdassa 447. On jäänyt epäselväksi, miten ohjesäännön vuonna 2009 muuttunutta sanamuotoa tulisi tulkita. Tulkintavaihtoehtoja on kaksi:

1. Uusi sanamuoto viittaa vain valtionkirkkoihin kuulumattomiin henkilöihin, kuten aikaisemmin
2. Muuttunut sanamuoto merkitsee sitä, myös valtionkirkkoihin kuuluvat voisivat vakaumuksensa pohjalta valita osallistumisen ja osallistumatta jättämisen välillä.

Apulaisoikeusasiamies on viitannut lausuntopyynnössään edelleen Yleisen palvelusohjesääntöön, jonka mukaan kenttähartaus voidaan järjestää joko ennen paraattia tai paraatin keskellä. Kenttähartauden osalta on todettu, että oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä sitä on pidetty uskonnon harjoittamisena. Apulaisoikeusasiamies on tältä osin pyytänyt lausuntoa siitä, sovelletaanko kenttähartauteen jumalanpalvelusta ja hartaustilaisuuksia koskevia periaatteita samalla tavoin kuin ohjesäännön kohdassa 447.

Apulaisoikeusasiamies on pyytänyt Pääesikuntaa toimittamaan selvityksen erityisesti Yleisen palvelusohjesäännön jumalanpalveluksia ja hartaustilaisuuksia sekä kenttähartautta koskevien kohtien tulkinnasta ja tarkoituksesta sekä yleisemminkin siitä, mihin uskonnonvapautta edistäviin toimenpiteisiin hänen esittämänsä arviot ovat antaneet mahdollisesti aihetta.

2. SELVITYS

Pääesikunnan selvitys on valmisteltu oikeudellisella osastolla. Pääesikunnan henkilöstöosasto sekä Maavoimien, Merivoimien ja Ilmavoimien Esikunnat ja Maanpuolustuskorkeakoulu ovat antaneet omat lausuntonsa asiassa.

2.1 Ilmavoimien Esikunnan lausunto

Ilmavoimien Esikunnan lausunnossa on todettu, että ilmavoimien kirkollisessa työssä ja käytännöissä on otettu huomioon eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen päätös 28.12.2010 (Dnrot 2878/4/08, 566/4/09 ja 3155/4/09) ja on antanut aiheen vuoden 2011 osalta varusmiehiä kouluttavien yksiköiden henkilökunnan koulutukselle.

Ilmavoimien Esikunnassa ilmavoimien pappi on tehnyt selvityksen niistä toimenpiteistä, joihin Ilmavoimissa on ryhdytty negatiivisen uskonnonvapauden huomioimisessa erityisesti Puolustusvoimien järjestämissä jumalanpalveluksissa ja erilaisissa hartaustilaisuuksissa.

Lausunnon mukaan ilmavoimissa ei ole nähty tarpeelliseksi korostaa negatiivista uskonnonvapautta. Esimerkiksi Yleinen palvelusohjesääntö määrittelee, että kansankirkkoihin kuulumattomilla on oikeus hakea vapautusta kirkollisen työn tilaisuuksista ja oppitunneilta. Pääesikunnan hallinnollisella määräyksellä määritellään, että vapautetuille on järjestettävä etiikan ja elämäntutkimuksen mukaista opiskelua valvotusti. Näin sen takia, että Puolustusvoimat täyttää velvollisuuttaan antaa yleistä kansalaiskasvatusta. Jos toimitaan esimerkiksi siten, että kansankirkon jäsen pyytää vapautusta kirkollisen työn tilaisuudesta vakaumuksensa perusteella, joudutaan tilanteeseen, jossa sotilaspappi tai sotilasesimies joutuu osaltaan arvioimaan, rikkooko hän toiminnassaan Yleisen palvelusohjesäännön selkeäksi määriteltävissä olevaa ohjetta.

Ilmavoimien varusmiehiä kouluttavissa joukko-osastoissa sotilaspappi pitää kirkollisen alan ensimmäisen oppitunnin alokkaille Pääesikunnan normin mukaisesti. Tunnilla kerrotaan kirkollisiin oppitunteihin ja hartaustilaisuuksiin liittyvä ohjeistus osallistumisen velvollisuudesta kansankirkon jäsenille tai korvaavaan ohjelmaan osallistumisesta kansankirkkoihin kuulumattomille. Ilmavoimien Esikunnan lausunnon mukaan negatiivisen uskonnonvapauden korostamiselle ei ole nähty

tarvetta. Ilmavoimissa on aloitettu vuonna 2011 varusmiehiä kouluttavien yksiköiden henkilökunnan kouluttaminen. Koulutuksessa selvitetään positiivisen ja negatiivisen uskonnonvapauden määritelmät, uskonnonvapauslain keskeinen sisältö ja Puolustusvoimien säännökset kyseisissä asioissa. Näin varmennetaan se, että varusmieskoulutuksessa noudatetaan kaikissa asioissa uskonnonvapauslakia ja osataan toimia ristiriitatilanteissa oikealla tavalla.

Lausunnon mukaan ilmavoimissa katsotaan, että kansankirkkoihin kuuluvat ja samoin muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvat tai mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumattomat ovat jäsenyydeltään tai kannaltaan osoittaneet oman vakaumuksensa. Ristiriitatilanteita syntyy muun muassa siitä, että kirkollisesta työstä vapautetut haluavat vannoa sotilasvalan sotilasvakuutuksen sijaan. Valatilaisuuteen kuuluu kenttähartaus ja valan sanamuoto on paitsi yhteiskunnallinen myös uskonnollinen. Vala alkaa sanoilla: ”Minä lupaan ja vakuutan kaikkivaltiaan ja kaikkietävän Jumalan edessä olevani...”

Ilmavoimien Esikunta on lausunnossaan lopuksi todennut, että jos katsotaan, että uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluminen tai kuulumattomuus on osoitus täysi-ikäisen yksilön vakaumuksesta, on uskontokuntiin kuulumattomien osallistuminen valaan kestävämmällä pohjalla. Mainittu tilanne uskontokuntaan kuulumattomien varusmiesten osallistumisesta valaan, mutta ei enää kirkolliseen opetukseen tai hartauksilaisuuksiin on yksilön kannalta eettisesti erittäin ristiriitainen.

2.2 Merivoimien Esikunnan lausunto

Merivoimien Esikunnan lausunnossa on todettu, että Puolustusvoimien mukaan evankelisluterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuuluvat ovat ilmaisseet vakaumuksensa kirkkoon kuulumisellaan. Lähtökohtana pidetään sitä, että perustuslain 11 §:n kuvaama uskonnon ja omantunnon vapaudessa on kysymys yhdestä asiasta, ei kahdesta. Kuuluessaan jompaankumpaan Suomen kansankirkoista, henkilö ilmaisee samalla vakaumuksensa, joka ei voi olla lain tarkoittamalla tavalla ristiriidassa hänen jäsenyytensä kanssa.

Merivoimien Esikunnan mukaan Yleisen palvelusohjesäännön kohta 447 viittaa niihin, jotka eivät kuulu edellä mainittuihin kirkkoihin ja jotka perustuslain tarkoittamalla tavalla omantuntonsa vastaisesti eivät voi katsoa voivansa osallistua uskonnonharjoittamiseen. Edellytyksiä vapauttamiseen kirkollisesta työstä, ko. tapauksissa jumalanpalveluksiin ja hartauksiin, on siis kaksi: kuulumattomuus kansankirkkoihin sekä ko. uskonharjoittamisen oleminen omantunnon vastaista.

Yleisen palvelusohjesäännön Paraatihartautta koskeva kohta 415 nostaa erityistapauksena esiin paraatihartauden, jossa uskonnonharjoitus (kenttähartaus) on osana suurempaa kokonaisuutta eli paraatia. Siinä annetaan ohjeet sotilaille, joka haluaa osallistua paraatiin, mutta joka ei omantuntonsa vastaisesti halua osallistua uskonnonharjoittamiseen. Jos paraatihartauden uskonnollisisältöisen puheen kuuleminen ei kuitenkaan omantunnon syistä käy päinsä, kyseiselle sotilaille järjestetään muuta palvelusta. Näin siis negatiivisen uskonnonvapauden toteutumiseen annetaan kaksi eri mahdollisuutta.

Sotilasvalan ja sotilasvakuutuksen kohdalla eduskunnan perustusvaliokunta on linjannut niin, että varusmies voi täysin riippumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumisestaan tai kuulumattomuudestaan valita jommankumman (PeVM 10/2002 vp.). Taustalla tässä linjauksessa on nähtävä joidenkin kristillisten liikkeiden pidättyväinen suhtautuminen valan vannomiseen. Tästä näkökulmasta on siis kyse tarkennuksesta yleiseen linjaukseen erityistilanteissa. Sotilasvalassa on kyse vuosittaisesta yhteiskunnallisesta perinteestä, ei uskonnonharjoittamisesta. Sotilasvalaan liittyvän kenttähartauden osalta pätee se, mitä Yleisen palvelusohjesäännön kohta 415 määrää.

2.3 Maavoimien Esikunnan lausunto

Maavoimien Esikunnan lausunnossa on todettu, että eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään diaarinumero 3403/2/08, 30.9.2009 esittänyt arvostelua seurakuntien tilojen käyttämisestä kutsuntatilaisuuksiin. Päätöksen jälkeen Maavoimien Esikunta on 14.9.2010 antanut asevelvollisuusalan määräyksen MAAVHSM 002 - ASEVELVOLLISUUSALA, KUTSUNTA JA ALUETOIMISTON JÄRJESTÄMÄ TARKASTUS SEKÄ NAISTEN VAPAAEHTOISEN ASEPALVELUKSEN VALINTATILAISUUS, jossa on ohjeistettu seurakuntien tilojen käyttöä kutsuntoihin seuraavasti:

Kohta 2.4. Kutsuntapaikkojen vaatimukset ja vuokraaminen

” Seurakuntien (vast.) tilojen käyttöä tulee välttää aina, jos se on mahdollista. Jos edellä mainittuja tiloja joudutaan käyttämään, niin kutsuntapostissa lähetettävään tiedotteeseen on lisättävä informaatio siitä, että kutsunanalaisella on mahdollisuus käydä muuallakin kuin uskonnollisen yhteisön tiloissa järjestetyssä kutsuntatilaisuudessa”.

Asia on ohjeistettu tuomaan esille myös kutsunanalaisille lähetettävässä tiedotteessa seuraavasti:

Kohta 2.7.1. Esimerkki kutsunanalaisille lähetettävästä tiedotteesta

”Osa kutsuntatilaisuuksista järjestetään seurakuntien tiloissa. Jos tunnette, että vakaumuksenne puolesta ette voi osallistua kyseisissä

tiloissa pidettävään kutsuntatilaisuuteen, ilmoittakaa asiasta _ Alue toimistoon _ mennessä, jolloin Teille määrätään korvaava kutsuntatilaisuus”.

Edelleen määräyksessä on esimerkki seurakuntiin lähetettävästä kutsusta, jos tilaisuus on heidän tiloissaan.

Kohta 2.10. Esimerkki seurakuntiin lähetettävästä kutsusta

”Toivomme, että Teillä tai edustajallanne on tilaisuus kunnioittaa kutsuntatoimituksen avausta läsnäolollanne. Seurakunnan edustajalle varataan tilaisuus esittää lyhyt, korkeintaan 5 minuutin mittainen tervehdys kutsunanalaisille. Tervehdyksen esittäminen on vapaaehtoista.

Kutsunanalaiset edustavat hyvin erilaisia uskonnollisia vakaumuksia. Perustuslain 11 § ja 22 § ja eri kansainvälisten sopimusten takaama uskonnonvapaus merkitsee sitä, että kaikille kutsunanalaisille tarkoitettu kutsuntatilaisuus ei saa sisältää uskonnon harjoittamista eikä papin puheenvuoro sen takia voi olla julistuksellinen.

Sen sijaan tervehdyksessä voi käsitellä sotilaan uskonnollisten tarpeiden huomioon ottamista ja hoitamista tai sitä, kuinka eettinen toimintakyky on sotilaan toiminnan kivijalka. Esille voi ottaa varusmiesten tukiverkoston, jossa omalla tärkeällä paikallaan - muun henkilökunnan, esimerkiksi lääkärin ja sosiaalikirurgin rinnalla - toimivat kansankirkkoja edustavat sotilaspapit. Tervehdykseen voi ottaa luontevasti myös jonkun esimerkin omasta tai lähiomaisen varusmiespalveluksesta”.

Edellä kerrotun perusteella maavoimissa on toteutettu kutsuntoihin liittyen toimenpiteitä, joilla on pyritty takaamaan se, ettei kutsuntatilaisuuksiin sisälly uskonnollisia elementtejä, joiden voitaisiin katsoa olevan ristiriidassa perustuslain 11 §:ssä turvatun uskonnon- ja omantunnon vapauden kanssa.

Maavoimien Esikunta on käsitellyt uskonnonvapauden näkökulmasta asevelvollisen palvelusvelvollisuuden suhdetta muuhun lainsäädäntöön lausunnossa ME35599/22.10.2008.

Siinä on todettu, että Maavoimien Esikunta näkemyksen mukaan Puolustusvoimissa noudatettu käytäntö, jonka mukaan evankelisluterilaiset ja ortodoksiset varusmiehet osallistuvat palvelustehtävään Puolustusvoimien kirkollisiin tilaisuuksiin, ei ole ristiriidassa voimassa olevan perustuslain uskonnonvapautta koskevan sääntelyn kanssa.

Menettelyllä ei voida katsoa ketään omantuntonsa vastaisesti pakotettavan osallistumaan uskonnon harjoittamiseen.

Palvelusvelvollisuus koskee vain edellä mainittuihin kirkkokuntiin kuuluvia varusmiehiä ja se perustuu heidän omaan valintaansa kuulua kirkkoon.

Samalla on kuitenkin tuotu esiin, ettei tuolloin voimassa olleessa ohjeistuksessa, mikä pätee samalla tavalla nykyiseen ohjeistukseen, ole säännelty tilanteita, joissa edellä mainittuihin kirkkokuntiin kuuluva ilmoittaisi kirkollisiin tilaisuuksiin osallistumisen olevan vastoin hänen vakaumustaan tai hän ei jostain muusta syystä johtuen haluaisi niihin osallistua. Tuolloin hankittiin kahden joukko-osaston, Kainuun Prikaatin ja Reserviupseerikoulun, lausunnot. Niistä kävi ilmi, ettei tämän kaltaisia tilanteita ole juurikaan käytännössä ollut eikä niitä siten ole koettu ongelmallisiksi. Mikäli tämän kaltainen pyyntö sotilasesimiehelle esitetäisiin, oltaisiin asiassa mitä todennäköisimmin yhteydessä joukko-osaston sotilaspastoriin ja sitä kautta pyrittäisiin ratkaisuun, jossa otettaisiin huomioon henkilön esittämät perusteet vapautuksen pyytämiseksi.

Edellä lausuttu on edelleen voimassa ja siinä Maavoimien Esikunnan näkemyksen mukaan on myös mahdollistettu ns. negatiivisen uskonnonvapauden toteutuminen.

Esimerkkeinä maavoimien joukko-osastoissa annettavasta kirkollisen työn esittelystä on tähän lausuntoon liitetty Maasotakoulussa ammattialiuupseerien koulutuksessa käytetty kirkollisen työn opetuspaketti ja kuvaus Kainuun Prikaatin kirkollisen työn esittelyoppitunnilla alokkaille annettavasta kirkollisen työn tilaisuuksia koskevasta ohjeistuksesta sekä sen perusteista.

Maavoimien Esikunta on lopuksi todennut, että kerrottua pidemmälle menevä ns. negatiivinen uskonnonvapauden toteuttaminen edellyttäisi selkeää valtakunnallisen ohjeistuksen muutosta. Tähän Maavoimien Esikunta ei kuitenkaan ole nähnyt olevan tarvetta, koska nykyisiä menettelytapoja ei ole koettu tältä osin ongelmalliseksi eikä Maavoimien Esikunnan tietoon ole tullut tilanteita, joissa kirkkokuntaan kuuluva sotilas olisi katsonut joutuneensa vastoin vakaumustaan osallistumaan uskonnollisina pidettäviin tilaisuuksiin.

2.4 Maanpuolustuskorkeakoulun lausunto

Maanpuolustuskorkeakoulu on todennut, että yleisesti Puolustusvoimissa oikeusasiamiehen esittämä kysymys on tulkittu niin, että evankelisluterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuuluvat ovat ilmaisseet vakaumuksensa kirkkoon kuulumisellaan. Lähtökohtana pidetään sitä, että perustuslain 11 §:n kuvaama uskonnon ja omantunnon vapaudessa on kysymys sisäkkäisistä asioista, ei erillisistä: omantunnonvapaus on uskonnonvapauden ydinaluetta. Kuuluessaan jompaankumpaan Suomen kansankirkoista henkilö

ilmaisee samalla vakaumuksensa, joka ei voi olla lain tarkoittamalla tavalla ristiriidassa hänen jäsenyytensä kanssa.

Maanpuolustuskorkeakoulun mukaan on lähdettävä siitä, että Yleisen palvelusohjesäännön kohta 447 viittaa niihin, jotka eivät kuulu evankelis-luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon ja jotka perustuslain tarkoittamalla tavalla omantuntonsa vastaisesti eivät voi katsoa voivansa osallistua uskonnonharjoittamiseen.

Maanpuolustuskorkeakoulu on todennut erikseen, että korkeakoulussa järjestettävät hartaustilaisuudet ovat vapaaehtoisia sekä henkilökunnalle että opiskelijoille. Edellä mainitusta periaatteesta poiketaan vuosittain Maanpuolustuskorkeakoulun vuosipäivänä sekä Kadettikoulun perinnepäivänä. Molempien juhlapäivien yhteydessä järjestetään katselmus, johon sotilashenkilöstö voidaan käskää osallistumaan. Katselmus sisältää kenttähartauden. Tiedossa ei ole, että henkilökuntaa tai opiskelijoita olisi kieltäytynyt osallistumasta katselmuksiin omantunnonvapauteen vedoten.

Maanpuolustuskorkeakoulun mukaan laki Maanpuolustuskorkeakoulusta (1121/2008) velvoittaa korkeakoulua ”kasvattamaan opiskelijat palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa”.

Maanpuolustuskorkeakoulu on lopuksi todennut, että nykyisessä yhteiskunnassa ja kansainvälisessä vuorovaikutuksessa korostuu suvaitsevaisuus ja eri arvoperustojen sekä kulttuurien ymmärtäminen. Tähän viitataan myös opiskelijoille jaettavassa kadettiupseerin käyttäytymisohjeessa. Tulevissa tehtävissään opiskelijat joutuvat kohtaamaan erilaisia ajattelevia ja uskovia ihmisiä. Näistä kohtaamisista ei voi, sen enempää kotimaassa kuin kansainvälisissä tehtävissäkään, saada vapautusta. Kasvatustehtävänsä vedoten Maanpuolustuskorkeakoulu ei pidä nykyisen ohjeistuksen muuttamista tarpeellisena.

2.5 Pääesikunnan henkilöstöosaston kirkollisen alan lausunto

Pääesikunnan henkilöstöosaston kirkollinen ala on lausunnossaan todennut, että Yleisen palvelusohjesäännön kohta 447 heijastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja ohjeistusta sekä viittaa niihin, jotka eivät kuulu evankelis-luterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon ja jotka perustuslain tarkoittamalla tavalla omantuntonsa vastaisesti eivät voi katsoa voivansa osallistua uskonnonharjoittamiseen.

Paraatikatselmusta koskeva Yleisen palvelusohjesäännön kohta 415 nostaa erityistapauksena esiin kenttähartauden, jossa se on osana suurempaa kokonaisuutta eli paraatiä. Siinä annetaan ohjeet sotilaille, joka haluaa osallistua paraatiin, mutta joka ei omantuntonsa vastaisesti halua osallistua kenttähartauteen. Jos kenttähartauteen osallistuminen

ei omantunnon syistä ole mahdollista, kyseiselle sotilaalle järjestetään muuta palvelusta. Tältä osin kenttähartauteen sovelletaan Yleisen palvelusohjesäännön kohdan 447 periaatteita.

Kirkollisen työn toteuttamisessa otetaan huomioon uskonnonvapauteen sisältyvät oikeudet ja vapaudet. Se korostaa oikeudenmukaisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoisuutta sekä pyrkii tukemaan kaikkia Puolustusvoimissa palvelevia uskontokunnasta tai vakaumuksesta riippumatta. Jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus sekä jokaiselle turvataan oman uskonnon harjoittamisen oikeus. Ketään ei aseteta uskonnollisen tai muun vakaumuksen takia eriarvoiseen asemaan.

Kirkollisiin tilaisuuksiin ja hartauksiin voivat osallistua kaikki varusmiehet uskontokunnasta riippumatta. Jos varusmies vakaumuksensa vuoksi tai omantunnonsyistä ei osallistu kirkollisiin tilaisuuksiin, on perusyksikön päällikkö velvollinen järjestämään hänelle ohjattua elämäkatsomustiedon tai etiikan opiskelua. Varusmiehen uskonnonvapaus toteutuu siinä, että kirkkoon kuuluville varusmiehille järjestetään heidän vakaumuksensa mukaista uskonnollista palvelusta ja vastaavasti kirkkoon kuulumattomille eettistä ja elämäkatsomustietoon liittyvää palvelusta. Varusmiehen vakaumusta kunnioitetaan palvelusohjelmaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Palvelukseen kuuluvat kirkolliset tilaisuudet merkitään viikko- ja päiväpalvelusohjelmiin ja niistä ilmoitetaan asianmukaisesti.

Puolustusvoimien kirkollinen ala on uudistanut hallinnollisen normin HF15/7.10.2009 koskien osallistumista kirkolliseen opetukseen ja kirkollisiin tilaisuuksiin. Tämän hallinnollisen määräyksen periaatteet on otettu huomioon kirkollisen alan henkilöstön, palkatun henkilöstön ja varusmiesten koulutuksessa.

Pääesikunnan henkilöstöosaston kirkollinen ala on lopuksi todennut, että varusmiesten koulutukseen liittyen kaikki varusmiehet osallistuvat sille oppitunnille, jolla sotilaspappi selvittää perustuslain ja uskonnonvapauslain kaikkia koskevan uskonnonvapauden merkityksen, sen tuomat oikeudet ja vapaudet. Oppitunnilla kerrotaan kirkolliseen opetukseen ja kirkollisiin tilaisuuksiin mukaan lukien paraateihin osallistumisen periaatteet, sotilaspapin osuuden varuskunnan henkilöstötuen kokonaisuudessa sekä sen, miten hänet tavoittaa henkilökohtaisen avun saamiseksi. Oppitunnin alussa paikalla ovat myös alokkaiden omat ryhmäjohtajat, jotta myös he saavat päivitetyn tiedon siitä, mitä periaatteita kirkollisessa työssä noudatetaan. Sotilaspappi kertoo myös sen, että hän on virkansa puolesta velvollinen seuraamaan uskonnonvapauden toteutumista, koska sitä edellyttää osaltaan Yleisen palvelusohjesäännön kohta 195.

3. OIKEUSOHJEET

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 1-2 mom., 11 §

Uskonnonvapauslaki (453/2003) 1 §, 2 §, 3 § 1 mom.

Asevelvollisuuslaki (1438/2007) 56 §

Kirkkolaki (1054/1993) 6 luku 16 §, 19 luku 2 §, 20 luku 1 §, 21 luku 1 §

Tasavallan Presidentin asetus sotilas- ja palvelusarvoista (1490/2007)

Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO) 2009:

Luku 3 Palvelusmääräykset, kohta 3.5 Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Luku 4 Palvelus joukko-osastoissa, kohta 4.5 Pappi ym.

Luku 9 Sotilaalliset tilaisuudet, kohta 9.1 Paraati, kenttähartaus
kohta 9.2, Sotilasvalan vannominen ja sotilasvakuutuksen antaminen,
kohta 9.3 Jumalanpalvelukset ja hartaustilaisuudet

PVHSM KIRKOLLINEN ALA 018 - PEHENKOS Osallistuminen
kirkolliseen opetukseen ja kirkollisiin tilaisuuksiin

PVHSM KIRKOLLINEN ALA 024 - PEHENKOS Varusmiesten
kirkollinen opetus

PEHENKOS:n asiakirja 19.4.2011 AH6952 PUOLUSTUSVOIMIEN
KIRKOLLINEN TYÖ VUONNA 2010

4. LAUSUNTO

Yleisen palvelusohjesäännön kohdan 447 mukaan evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan kuulumattomilla sotilailla on oikeus osallistua jumalanpalveluksiin ja hartaustilaisuuksiin. Niille, jotka eivät vakaumuksensa vuoksi osallistu jumalanpalveluksiin ja hartaustilaisuuksiin, on järjestettävä ohjattua elämäkatsomustietoon tai etiikkaan liittyvää ohjelmaa.

Pääesikunta toteaa saadun selvityksen perusteella, että Yleisen palvelusohjesäännön kohta 447 on asiaa koskevan lainsäädännön ja Puolustusvoimissa noudatettavan ohjeiston mukainen ja viittaa niihin, jotka eivät kuulu evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan ja jotka Suomen perustuslain tarkoittamalla tavalla omantuntonsa vastaisesti eivät voi katsoa voivansa osallistua uskonnonharjoittamiseen.

Yleisen palvelusohjesäännön kohdan 415 mukaan evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseen kirkkokuntaan kuulumattomilla on oikeus osallistua paraatikatselmukseen kuuluvaan kenttähartauteen ja he menettelevät Sulkeisjärjestysohjesäännön mukaisesti. Jos he eivät kenttähartauden vuoksi voi osallistua paraatikatselmukseen, heille järjestetään muuta palvelusta.

Paraatikatselmusta koskeva Yleisen palvelusohjesäännön kohta 415 koskee kenttähartautta, jossa se on osana suurempaa kokonaisuutta eli paraatia. Siinä annetaan ohjeet sotilaille, joka haluaa osallistua paraatiin, mutta joka ei omantuntonsa vastaisesti halua osallistua kenttähartauteen. Jos kenttähartauteen osallistuminen ei omantunnon syistä ole mahdollista, kyseiselle sotilaille järjestetään muuta palvelusta. Tältä osin kenttähartauteen sovelletaan Yleisen palvelusohjesäännön kohdan 447 periaatteita.

Pääesikunta katsoo, että Puolustusvoimissa omaksuttu toimintatapa uskonnonharjoittamiseen liittyen on voimassa olevan lainsäädännön mukainen. Jokaisella on Puolustusvoimissa noudatettavan ohjeiston mukaan uskonnon ja omantunnon vapaus sekä jokaiselle turvataan oman uskonnon harjoittamisen oikeus. Ketään ei aseteta uskonnollisen tai muun vakaumuksen takia eriarvoiseen asemaan. Yleisen palvelusohjesäännön liitteessä 10 on otettu huomioon tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen perustuen uskonnon harjoittamisen erityiskysymykset ja käytännön järjestelyt kuten erilliset rukoushetket, erityisruokavaliot, juhla-ajat, paastojärjestelyt ja hengellinen tuki. Palveluksen salliessa eri uskontokuntiin kuuluville järjestetään mahdollisuus oman uskontonsa harjoittamiseen.

Liitteenä olevista puolustushaaraesikuntien lausunnoista käy ilmi lukuisia esimerkkejä uskonnonvapautta edistävästä käytännön toimenpiteistä, joihin apulaisoikeusasiamiehen aiemmin esittämät arviot ovat antaneet aihetta.

Pääesikunta toteaa lopuksi, että Pääesikunnan henkilöstöosaston 19.4.2011 antamasta kertomuksesta AH6952 ilmenee, että monessa varuskunnassa myös kirkkoon kuulumattomat ovat halunneet osallistua ja ovat osallistuneet sotilaspappien pitämille oppitunneille.

Pääesikunnan päällikön sijainen
Kenraalimajuri

Mika Peltonen

Apulaisosastopäällikkö
Varatuomari, OTL

Tuija Sundberg

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu.

LIITTEET

PEHENKOS:n lausunto 26.4.2011 AH9276
MAAVE:n lausunto 4.5.2011 MH15798
MERIVE:n lausunto 26.4.2011 DH4316
ILMAVE:n lausunto 27.4.2011 CH7054

MPKK:n lausunto 13.4.2011 AH8470
Yleinen palvelusohjesääntö (YLPALVO) 2009 luku 3, kohta 3.5, luku 4,
kohta 4.5, luku 9, kohdat 9.1-9.3, liite 10
PVHSM KIRKOLLINEN ALA 018 - PEHENKOS Osallistuminen
kirkolliseen opetukseen ja kirkollisiin tilaisuuksiin
PVHSM KIRKOLLINEN ALA 024 - PEHENKOS Varusmiesten
kirkollinen opetus
PEHENKOS:n kertomus 19.4.2011 AH6952 PUOLUSTUSVOIMIEN
KIRKOLLINEN TYÖ VUONNA 2010

JAKELU

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
Apulaisoikeusasiamies
00102 Eduskunta
HELSINKI

TIEDOKSI

PEhenk-os
MAAVE
MerivE
IlmavE
MpKK